

ΤΟ ΔΗΜΟΣΙΟ ΕΛΛΕΙΜΜΑ ΚΑΙ Ο ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΣ

Από Νίκο Χαριτωνίδη

Κάθε κυβέρνηση από τη μια πλευρά ξοδεύει χρήματα (π.χ. δημόσια έργα, κοινωνικές παροχές, μισθοί υπαλλήλων) και από την άλλη εισπράττει (φορολογία). Αν σε συγκεκριμένο χρονικό διάστημα (συνήθως έτος) τα χρήματα που ξοδεύονται είναι περισσότερα από τα χρήματα που εισπράττονται, τότε υπάρχει **δημόσιο έλλειμμα**. Αντίστροφα, αν τα χρήματα που ξοδεύονται είναι λιγότερα από τα χρήματα που εισπράττονται, τότε υπάρχει **δημόσιο πλεόνασμα**. Αν συσσωρεύονται συνεχόμενα ελλείμματα, τότε μιλάμε για **δημόσιο χρέος**. Συνήθως, το δημόσιο χρέος απαρτίζεται από συσσωρευμένα ελλείμματα πολλών ετών, ακόμα και αιώνων!

Μια κυβέρνηση που έχει δημόσιο χρέος πρέπει να βρει τρόπους να το χρηματοδοτήσει. Υπάρχουν οι εξής μεθοδολογίες χρηματοδότησης δημοσίου χρέους :

- Δανεισμός από το ευρύτερο κοινό, με την έκδοση και πώληση ομολόγων του Δημοσίου μακροπρόθεσμης λήξης (> 1 έτους), γνωστών και σαν "long term government bonds". Ο κάτοχος ενός τέτοιου ομολόγου προπληρώνει την ονομαστική του αξία (δανείζει στο κράτος). Κάθε χρόνο εισπράττει ένα καθορισμένο τόκο (κουπόνι) και στη λήξη του ομολόγου εισπράττει την ονομαστική αξία (κεφάλαιο).
- Ως άνω, αλλά με την έκδοση βραχυπρόθεσμων ομολόγων δημοσίου (< έτους), γνωστών σαν "short term notes or bills". Οι τίτλοι αυτοί προσφέρονται σε τιμή χαμηλότερη της ονομαστικής αξίας, ώστε με την αποπληρωμή της πλήρους (ονομαστικής) αξίας στη λήξη τους, να είναι ενσωματωμένη η απόδοση του τόκου.
- Αν το νόμισμα στο οποίο αναφέρεται ένα κρατικό ομόλογο είναι το Εθνικό νόμισμα, η κυβέρνηση μπορεί να πληρώνει τις υποχρεώσεις της (τόκοι, κεφάλαιο στη λήξη), απλά τυπώνοντας χρήμα. Κάτι τέτοιο ακούγεται εύκολο και απλό, έχει όμως μια σοβαρή επίπτωση, αν γίνεται ανεξέλεγκτα : Την άνοδο του πληθωρισμού. Σύμφωνα με τον Keynes, ο πληθωρισμός ανεβαίνει, όταν κατά τη στιγμή που τυπώνεται το χρήμα, η Οικονομία βρίσκεται σε πλήρη

απασχόληση (full capacity): Κάθε επί πλέον ποσότητα χρήματος αυξάνει τη ζήτηση μιας δεδομένης ποσότητας (μέγιστη παραγωγή) αγαθών / υπηρεσιών και κάτι τέτοιο αυξάνει τις τιμές και άρα το πληθωρισμό. Αν η οικονομία δεν είναι σε πλήρη απασχόληση, αυξημένη ποσότητα χρήματος (ζήτηση) θα οδηγήσει σε αύξηση της παραγωγής (ποσότητα αγαθών / υπηρεσιών), χωρίς άνοδο των τιμών (πληθωρισμού).

Ο Keynes διατύπωσε τη θεωρία, ότι όταν το Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν (ΑΕΠ) μιας χώρας είναι χαμηλότερο από τη δυνατότητα (potential output), η κυβέρνηση μπορεί να δημιουργήσει δημόσια ελλείμματα (αύξηση δημοσίου χρέους), προκειμένου να ανακινήσει την Οικονομία μέσω απασχόλησης σε Δημόσια Έργα, που σχεδιάζει ειδικά για το σκοπό αυτό. Σύμφωνα με τον Keynes, ο μηχανισμός ανάκαμψης λειτουργεί ως εξής : Συνδυάζονται τρία μέτρα, (α) μείωση επιτοκίων (για να χρηματοδοτούνται ευκολότερα οι επιχειρήσεις), (β) μείωση της φορολογίας (για να αυξηθεί το καθαρό εισόδημα των πολιτών) και (γ) δημόσιες επενδύσεις σε έργα υποδομής. Οι επενδύσεις αυτές «ρίχνουν χρήμα» στην αγορά, πράγμα που οδηγεί αύξηση του εισοδήματος και της κατανάλωσης γενικότερα (αύξηση ΑΕΠ). Τούτο με τη σειρά του οδηγεί σε αύξηση της παραγωγής και των ιδιωτικών επενδύσεων, οδηγώντας σε ακόμα περισσότερο εισόδημα και κατανάλωση κ.ο.κ. Με άλλα λόγια, η αρχική κυβερνητική διέγερση κινητοποιεί μια σειρά γεγονότων, που οδηγούν σε αύξηση της οικονομικής δραστηριότητας, πολλαπλάσια της αρχικής (κρατικής) ενίσχυσης (φαινόμενο πολλαπλασιαστή). Με τον τρόπο αυτό, η κυβέρνηση επαναφέρει το ΑΕΠ στο μέγιστο δυνατό επίπεδο, αυξάνει τη ζήτηση και μειώνει την ανεργία. Κατόπιν, η «κρατική μέριμνα» παύει σταδιακά.

Οι επικριτές της θεωρίας του Keynes υποστηρίζουν ότι η τακτική αυτή οδηγεί σε δημόσια ελλείμματα και μακροχρόνια μεγάλη αύξηση του δημοσίου χρέους, με χρονική μάλιστα υστέρηση : Το μεγάλο χρέος παρουσιάζεται όταν η οικονομία έχει επανέλθει σε πλήρη απασχόληση (μεγιστοποίηση του ΑΕΠ). Αν τη στιγμή εκείνη τυπωθεί χρήμα για κάλυψη του δημοσίου χρέους, ο πληθωρισμός θα κάνει άλμα. Η ορθή πρακτική που προτείνουν, είναι να καλυφθεί το χρέος από αύξηση της φορολογίας και μείωση των κρατικών δαπανών.